

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

УДК 81'272:[35.077.92=161.2](477.8-11)»18»

Б. М. Сокіл

РУСЬКА (УКРАЇНСЬКА) МОВА В ЦІСАРСЬКО-КОРОЛІВСЬКИХ МІСЦЕВИХ УРЯДАХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

Єдиним нормативним актом, який унормував мовні стосунки в австрійській державі, була Конституція, прийнята 21 грудня 1867 року. Вона гарантувала всім народностям плекати й розвинути свою мову в судах, шкільництві та в приватному житті. Цим правом скористалися всі народності держави, окрім галицьких українців, які перебували під постійним тиском урядовців-поляків. Польща не могла змиритися із тим, що Східна Галичина є окремою територією, а не її складовою частиною. Практично всі посади в місцевих урядах посідали або етнічні поляки, або сполячені галичани. Вони, маючи на меті відродження Польщі, робили спроби асимілювати руське (українське) населення. Свідченням таких намірів є поданий до галицького Сейму (більшість у якому належала полякам) проект мовного закону, який мав на меті запровадити польську мову як урядову в усіх місцевих урядах Східної Галичини. Незважаючи на спротив руських (українських) депутатів Сейму та їх переконливі аргументи, цей закон був прийнятий і отримав цісарську санкцію. Місцеві уряди не хотіли миритися із забороною спілкуватися з урядами як письмово, так і усно, руською (українською) мовою й приймали ухвали про запровадження руської (української) урядової мови.

Дії депутатів галицького Сейму свідчать про намагання поляків фактично усунути руську (українську) мову з публічного життя місцевого населення. Заборонивши мову, поляки могли прийти швидше до здійснення своєї мети – відродження території Польщі до 1772 року.

Ключові слова: польська мова, руська мова, краєва мова, урядова мова, місцевий уряд, проект закону.

Сокіл Б. Н. Руский (украинский) язык в императорских-королевских местных правительствах Восточной Галиции. Единственным нормативным актом, который нормировал языковые отношения в австрийском государстве, была Конституция, принятая 21 декабря 1867 года. Она гарантировала всем народностям лелеять и развить свой язык в судах, школе и в частной жизни. Этим правом воспользовались все народности государства, кроме галицких украинцев, которые находились под постоянным давлением чиновников-поляков. Польша не могла смириться с тем, что Восточная Галичина является отдельной территорией, а не ее составной частью. Практически все должности в местных правительствах занимали или этнические поляки, или ополяченные галичане. Они, с целью возрождения Польши, пытались ассимилировать русское (украинское) население. Ярким свидетельством таких намерений является проект, внесенный в галицкий сейм (большинство в котором принадлежало полякам) языкового закона, который имел целью ввести польский язык как правительственный во всех местных правительствах Восточной Галиции. Несмотря на сопротивление русских (украинских) депутатов Сейма и их убедительные аргументы, этот закон был принят и получил императорскую санкцию. Местные правительства не хотели мириться с запретом общаться с правительствами как письменно, так и усно, русским (украинским) языком и принимали решения о введении руского (украинского) правительственного языка.

Действия депутатов галицкого сейма свидетельствуют о попытке поляков фактически устраним русский (украинский) язык из публичной жизни местного населения. Запретив язык, поляки могли прийти быстрее к своей цели – возрождения территории Польши до 1772 года.

Ключевые слова: польский язык, русский язык, краевая речь, правительственный язык, местное правительство, проект закона.

Sokil B. M. The Rus (Ukrainian) Language in Imperial-Royal Local Governments in Eastern Halychyna. *Ukraine was a part of two countries for many centuries. These countries did not recognize the independence of Ukrainian nation and tried to assimilate it with their nations. Russian state forbade the Ukrainian language completely. The situation in Eastern Halychyna which belonged to Austrian monarchy was slightly different. The Central government recognized Eastern Halychans as a nation and guaranteed them the equal rights with other nations. The Rus (Ukrainian) language was officially allowed to use in courts, governments and private life. But local sergeants (most of which were Polish) tried to force the Rus (Ukrainian) language out of government communication and substitute it with Polish language.*

The only act regulating language issues in Austrian state was the constitution adopted on December 5 1861. It guaranteed all nationalities to develop their languages in courts, education and private life. All nationalities used that right but Halychyna Ukrainians who were under constant pressure of Polish sergeants. Poland could not put up with the fact that Eastern Halychyna was a separate territory and not its part. All positions in local governments were occupied by either ethnic Polish or Polished Halychans. They made efforts to make Rus (Ukrainian) population be Polish aiming at renaissance of Poland. This is proved by the project of language law presented to Halychyna Seim (Diet) (where the Polish had the majority) according to which Polish language was suggested to be official in all local governments in Eastern Halychyna. Despite the resistance and convincing arguments of Rus (Ukrainian) delegates in the Seim the law was adopted and sanctioned. Local governments did not want to put up with the ban of communication with governments orally and in written in the Rus (Ukrainian) language and adopted rulings on introduction the Rus (Ukrainian) language as government one.

The actions of delegates of Halychyna Seim revealed the efforts of the Polish to eliminate the Rus (Ukrainian) language from public life of local population. Having forbidden the language the Polish could realize their aim to renaissance Poland in the borders of 1772.

Key words: the Polish language, the Rus language, the local language, the official language, local government, law project.

Україна впродовж багатьох віків перебувала в складі двох держав, які не визнавали окремішності української нації, намагалися асимілювати її зі своєю нацією. Російська держава взагалі заборонила українську мову. Трохи іншою була ситуація на теренах Східної Галичини, які входили до складу Австрійської Монархії. Центральний уряд визнавав східних галичан за окрему народність і гарантував їй такі самі права, як й іншим народам держави. Тут руську (українську) мову офіційно дозволено вживати в судах, урядах й у приватному житті. Однак місцеві урядники (більшість яких становили поляки) намагалися витіснити руську (українську) мову з урядового спілкування і замінити її польською.

Мета статті – прокоментувати намагання місцевих політиків галицького Сейму, більшість яких становили поляки, запровадити польську мову як урядову в місцевих цісарсько-королівських (ц. к.) урядах на теренах Східної Галичини.

Завдання статті – проаналізувати діяльність руських (українських) депутатів Сейму, які дотримувалися іншої думки. Подати взірці документів, які могли використовувати місцеві ц. к. уряди, звертаючись до вищих державних органів із метою запровадження руської (української) урядової мови.

Перебуваючи в складі австрійської держави, населення Східної Галичини не могло послуговуватися правами на розвиток і плекання своєї мови та народності, які були гарантовані Конституцією. Причин тут було декілька. З одного боку, поляки не могли змиритися з думкою, що Східна Галичина не є їхньою територією й намагалися зробити все можливе, щоб ополучити місцеве населення, з другого – центральний австрійський уряд у Відні «загравав» з поляками, бажаючи отримати їх підтримку при голосуванні в Державній Раді, і не звертав уваги на їхні спроби встановити в Східній Галичині свої порядки. Місцеві урядники, а переважно це були поляки або сполучені галичани, добре розуміли, що для досягнення своєї мети, у першу чергу, слід обмежити функціонування мови в публічному житті населення Східної Галичини, тому видавали розпорядження, якими запроваджували польську мову в шкільництві, суді й місцевих урядах.

На жаль, офіційно-діловий стиль української мови досі не був предметом прискіпливої уваги істориків мови. Окремі питання функціонування офіційно-ділового стилю описано в статтях Б. Сокола, зокрема «Руська (українська) мова в галицькому крайовому сеймі» (Одеса, 2014), «Руська (українська) мова в цісарсько-королівському галицькому суді» (Тернопіль, 2014). «Руська (українська) мова на теренах Східної Галичини за часів австро-угорської імперії: законодавчий статус» (Чехія, 2015), «Українська мова в галицьких народних школах за часів австро-угорської монархії» (Харків, 2016). Подана стаття буде першою спробою описати мовну політику місцевих урядників і їхні намагання запровадити польську мову як урядову в руських (українських) громадах Східної Галичини.

Мовне питання на теренах Східної Галичини особливо загострилося після 1848 року. Усе частіше почали лунати думки про самостійність руської (української) мови, її відмінність від польської та російської. Однак із цим не могли погодитися місцеві урядники та поляки-політики, які вважали руську (українську) мов лише наріччям польської.

До багатьох законів, які в останній час польська більшість сеймова задумала ухвалити з метою знесення і тих незначних прав, які дотепер мав руський народ, і з метою відновлення панування польської мови на руській землі добавився ще проект закону про мову урядових властей автономічних, зокрема громадських, автором якого був польський посол Давид Абрагамович.

На засідання Галицького Сейму посол Абрагамович вніс 9 квітня 1907 року такий проект мовного закону:

§ 1

Язиком урядовим внутрішнім Виділу краєвого є язык польський.

Язык, в котрім ухвали Виділу краєвого суть оповішувані, є управильнений законом краєвим з 10.червня 1866 В.з.кр. Ч. 13.

Виділ краєвий в переписці з Властями правительственными уживає языка польського. На поданя сторін і письма Репрезентацій повітових відповідає Виділ краєвий і тім язиці в краю уживанім, в котрім подане, взглядно письмо внесено.

§ 2

Язиком урядовим внутрішнім Репрезентації повітової (Ради повітової і Виділу повітового) і Репрезентації громадської (Ради громадської і Зверхности громадської) є той язык, котрого Репрезентация повітова, взглядно громадска яко свого языка урядового тепер уживає.

Зміна того языка може слідувати на підставі ухвали Ради повітової, зглядно громадської, по взятій на засіданю в тій цілі скликанім і лише в присутности трех четвертих частий членів, простою більшостию присутних.

На засіданнях Репрезентації повітової і громадської можуть члени забирати голос в кождім язиці, уживанім в повіті, зглядно громаді.

§ 3

Репрезентация повітова і громадска є обовязана, принимати і полагоджувати письма і поданя без згляду на се, чи зредаГовані суть в язиці польськім, рускім або німецькім.

§ 4

Язиком урядовим внішнім, котрого Репрезентация повітова і громадска уживати буде в переписці зі сторонами і иньшими властями автономічними і з властями правительственными і в котрім на надіслані єї поданя і письма буде відповідати, є той язык, зглядно суть ті язики. котрих Репрезентация повітова і громадска в тім згляді тепер уживає.

Зміна того языка, зглядно тих языків, може насупити в спосіб поданий в § 2.

§ 5

Кожда ухвала Ради повітової, згідно громадської, котра регулює язык урядовий Репрезентації повітової, зглядно громадської, має бути оповішена в повіті, зглядно в громаді, а крім того о скілько іде о громаду, предложена Виділови повітовому і Староству, о скілько же іде о Репрезентацию повітову, Виділови кураєвому і Старству з доказом, що при рішеню ухвали заховано приписи закона.

Наколиб, чи то з уряду. чи то в наслідок внесених зажалень стверджено, що тих приписів не заховано, то Виділ повітовий знесе ухвалу Ради громадської, а Виділ краєвий ухвалу Ради повітової.

Управнень служачи в тім згляді Властям правительственным на підставі признаного їм законами права надзору над Репрезентациєю громадською і повітовою, повиска постанова не нарушає.

§ 6

Постанов, обовязуючих о язиці урядовім міта Львова і Кракова, містячи ся в законах краєвих з дня 14 жовтня 1870 В.з.кр. Ч 79 , і з дня 6.жовтня 1901 В.з.кр. Ч. 108, не нарушає цей закон.

§ 7

Яко язык, в котрім настоятель обшару двірського уряд свій справує і котрого в переписці з властями і сторонами уживає, означає посідач обшару двірського язык польський, руский або німецький. Если обшар двірський належить до кількох спів посідачів або посідачів частинних, то настоятель обшару двірського буде уживати того языка, за котрим заявить ся та часть співпосідвчів або посідачів частинних, на котру припадає більше як половина річної квоти податків безпосередніх, оплачуваних з обшару двірського.

§ 8

Вичислені в тім законі Власти автономічні означають язык, в котрім заклади їм підчинені мають полагоджувати свої чинности.

§ 9

Розпоряджене цілого Міністерства з дня 5 червня 1869 В.з.д Ч. 24, відносячи ся до языка урядового ц. к. Властей, урядів і судів в Королівстві Галичині і Володимирії з Великим Князівством Кракцівским в службі внутрішній і переписці з иншими Властями, та покликани в тім розпорядженю і на его підставі видані приписи о переписці ц.к. Властей, урядів і судів зі сторонами, з Властями неправительственними, корпораціями і громадами, зостають як доси так і надальше в силі.

§ 10

Закон сей розпочинає обов'язувати з днем его оповіщення [1:39–42].

Єдиним бажанням того внесення було, щоб після його прийняття збільшилася кількість законопроектів на розширення, зміцнення становища поляків у Східній Галичині й таким чином запровадити колонізацію руського населення в краї, де досі чи через байдужість самих галичан, чи через утиски повітових, держаних та автономних властей не було виразного рішення щодо визнання руської (української) мови урядовою. Таким внесенням поляки намагалися унеможливити або відтермінувати рішення руської (української) мови як урядової на майбутнє.

У сеймі проти такого подання рішуче виступили руські послі.

Депутат Олесницький зауважив, що внесення Абрагамовича з'явилося як один із законодавчих актів, яким більшість галицького Сейму намагається використати момент, щоб розширити й продовжити розбудову Польщі на руських землях. Метою цього внесення було забезпечити панування в краї привілейованого (польського – Б. С.) народу та утвердити цілковите безправ'я українського населення.

Мовна справа в урядах піднімалася на засіданнях Сейму й раніше, але вона ніколи не стосувалася питання урядової мови автономних урядів, таких як громади та повітові відділи.

Від початку роботи галицького Сейму питання урядової мови розглядали лише з погляду на урядову мову політичної адміністрації, а також судівництва та адміністрації скарбу (фінансів – Б. С.)

У 1861 році подають внесення Водзіцький, Зибликевич та Адам Сапіга, у якому пропонують замінити німецьку мову польською і руською, вважаючи ці мови як рівноправні. При цьому депутат Смаржевський вважає це природною річчю і каже: «było by to uchybieniem Izbie, gdyby refereni potrzebował

taki wniosek motywować» (було б то помилкою Ради, якби референти вимагали таке внесення мовитивувати).

У 1868 році краєвий відділ вніс до Сейму подання, у якому хоч і проєктує запровадження польської мови як урядової, але гарантує галицьким українцям право на руські подання отримувати руські відповіді, а також ведення в судах справ руською мовою та оголошення нею вироків.

Ті подання не стали законом, тому що уряд визнав їх порушенням компетенції Державної Ради. Навіть найвища цісарська постанова, видана на користь поляків 4 червня 1869 року й оголошена розпорядженням міністерства від 5 червня 1869 ч. 24 В. з. кр., залишає права руської мови як непорушні.

Були ще й інші внесення в Сеймі й дебати над справою урядової мови, однак вони не торкалися мови автономних організацій. Згадку про мову тих установ знаходимо лише раз і то принагідно у внесенні про врегулювання польсько-руських стосунків, яке поставив у 1869 році посол Лаврівський. Там згадано, між іншим, що внутрішньою мовою автономних властей має бути мова польська або руська, відповідно до ухвал дотичної репрезентації, а кожному обивателеві краю вільно вживати польську або руську мову, а власті усно й письмово зобов'язані відповідати тією мовою.

Отже, наголошує доповідач, за довгий час існування Сейм не вважав за необхідне порушувати справу урядової мови автономних властей. Громади і повітові ради стоять на рівні з приватними особами і юридично належать до внутрішньої автономії, яку досі поважав Сейм. Тому вибір мови урядування належить до їхньої прерогативи і тут не повинно бути зовнішнього тиску.

Право громад і повітів вирішувати питання мови свого урядування, гарантоване законодавством, не було ані в Австрійській державі, ані за її межами. Жоден Сейм не посягав на цю сферу й не порушував автономії громад і повітів.

Депутат Олесницький, мотивуючи свої погляди на урядову мову, наводить приклади інших народностей, які входили до складу австрійської держави.

Доповідач покликався на законні постанови й навіч чинні стосунки країв зі змішаними народностями, щоб підкреслити, що ніде ні закони, ні проєкти законодавчі нічим не обмежують мовної автономії громад і повітів, що ніде і ніхто не посягнув на те велике право цих органів і не поставив зього права в залежність від якихось обмежень або умов.

Зокрема, у Чехії, краю великих мовних конфліктів, де кожна народність із найбільшою скрупульозністю дбала про збереження своїх мовних прав, не було жодної постанови, яка би обмежувала чим-небудь автономію громад, щодо їх права вживати свою рідну мову як урядову.

У законі, який ухвалив чеський сейм 30 жовтня 1889 році про право вживання краєвих мов, записано: § 1. «Der Gesmiendevertretung steht die Festsetzung ihrer Geschäftssprache für alle Angelegenheiten des selbstständigen und des übertragenen Wirkungskreises zu» (Представництву громади за правом належить встановлення своєї робочої мови для усіх справ самостійної і переданої їй сфери діяльності).

§ 5 «Der Bezirksvertretung steht die Festsetzung ihren Amtssprache zu» (Окружному представництву належить встановлення своєї офіційної мови).

Отже, як бачимо, без будь-яких обмежень і застережень, а в мотивах до того закону зазначено, що справи урядової мови в громаді і повіті належать винятково до їхньої необмеженої автономії.

Такі самі дослівні постанови гарантував пізніший закон, ухвалений чеським сеймом 9 квітня 1890 року. Подібну засаду знаходимо в клопотанні Шаршміда від 1886 року, внесеному в парламент щодо державної мови в Австрії. У тому внесенні в § 19 сказано: «Die Gemeindevorsetzung bestimmt ihre Amtssprache» («Представництво громади визначає свою офіційну мову»).

Цього принципу дотримуються без винятку законодавства всіх країв зі змішаною народністю.

Швейцарський закон про народності від 31 травня 1874 року постановляє, що кожен кантон має необмежене право вирішувати про свою мову уряду; а в середині кожного кантону має це необмежене право вирішувати кожна громада, при чому кожному швейцарцеві гарантовано в усіх кантонах право вживати одну з трьох краєвих мов, хоч у часі видання того закону між кількістю поодиноких народностей була диспропорція: німців було 2.030.000, французів – 608.007, а італійців – 161.923.

В Угорщині згідно із § 20 закону про рівноправність народностей від 6 грудня 1868 року «die Gemeinde-Versammelungen wählen selbst ihre Protocolls- und Amtssprache» («збори громади самостійно обирають мову діловодства і офіційну мову») – без будь якого обмеження.

У Семиграді регламентує закон про народності від 1863 року §. 13 «in den städtischen wie in den ländlichen Gemeinden bestimmt die Gemeindenvertretung die innere Geschäftssprache ihren Gemiebde-Angelegenheiten» («у міських, як і сільських громадах представництво громади визначає внутрішню робочу мову своїх громадських справ»), а в § 11 сказано: «In den Municipilen bestimmt die Vertretung des betreffenden Municipien die Geschäftssprache des Municipiums» («у муніципіях робочу мову визначає представництво відповідного муніципію»).

Зовсім аналогічно в нормована бельгійським законами від 17 серпня 1873 року і 22 травня 1898 року справа мови урядової в громадах французької і фламандської людності в Бельгії.

Аж у галицькій Сеймі на основі проекту посла Абрагамовича має бути така автономія обмежена, оскільки галицький Сейм намагається зробити в ній перший виняток і відняти право громадам і повітам вирішувати питання про мову свого урядування.

Політик наголошує на наслідках внесення Абрагамовича:

1) відповідно до § 2 зміна вживаної дотепер мови (а це переважно польська мова) може наступити лише тоді, коли на засіданні громадської ради буде $\frac{3}{4}$ членів, отже, це не оборона меншості, а запобігання, щоб більшість не змогла зреалізувати своїх прав. Вимога, щоб на засіданні були $\frac{3}{4}$ членів громадської ради, призведе до постійної відсутності необхідної кількості членів і рішення про зміну урядової мови не буде прийнято.

2) § 4 є розширенням прав польської мови, оскільки дозволяє місцевим урядам відповідати на руські (українські) подання польською мовою [2: 1].

Депутат о. Яворський зазначив, що запропонований закон Абрагамовича несе нові кайдани руському (українському) народові, деморалізуючи його.

Руські громади, які прийняли руську (українську) мову як урядову, відчувають великий тиск із боку староств та повітових відділів. Ці органи не приймають урядові листи, написані руською (українською) мовою.

Отже, на його переконання, немає жодної потреби вносити такий закон. Звертаючись до поляків, о. Яворський пригадав їм ситуацію, у якій перебувала польська мова в царській Росії. Коли там наступили часи свободи, польські громади почали запроваджувати польську мову як урядову. І хоч російський уряд виступив проти цього, назвавши такі спроби варварським, серед польського загалу такий крок набув широкого схвалення і підтримки.

Апелюючи до поляків, депутат сказав, що зараз вони пропонують запровадити польську мову як урядову в громадах, а згодом захочуть запровадити польську мову для домашнього вжитку [3: 1].

Руський сеймовий клуб прийняв «Відозву» до населення, у якій вказав, що після прийняття цього закону польська мова стане урядовою, оскільки більшість громад зараз уживає у своїм урядуванні польську мову. Оскільки домогтися того, щоб на засіданнях громадської ради було присутніх $\frac{3}{4}$ членів не вдасться, і рада не зможе ухвалити рішення про зміну урядової мови.

Члени руського клубу запропонували громадським радам терміново скликати засідання і прийняти таку ухвалу: «Рада громадська в Н... ухвалює, що від нинішнього дня яко язик урядовий нашої громади, так у внутрішнім урядованю, як і на вні з партіями і в кореспонденції з властями автономічними і правительственними, має уживатися виключно язик руський».

Такі ухвали слід вписати по-руськи (по-українськи) в книгу ухвал (протокол засідань) і донести до ц. к. старости та повітового відділу і від того часу уживати з всіма партіями і властями руську мову [4: 1].

Незважаючи на спротив руських депутатів та їх переконливі аргументи, проект постанови про урядову мову громадських і повітових рад отримав санкцію цісаря і став законом. Однак поки він не буде опублікований у «Віснику законів краєвих» і не стане обов'язковим до виконання руські громади повинні використати той час і ухвалити в себе рішення про запровадження руської (української) мови урядовою у своїх громадах. Після опублікування закону прийняти таку ухвалу можна буде лише при наявності $\frac{3}{4}$ членів громадської ради, яку слід для цього спеціально скликати [5:1].

Згодом закон буде опублікований у «Віснику законів краєвих» і буде обов'язковим до виконання. У межичасі, поки закон оголосять у В. з. кр. обов'язують давніші постанови щодо зміни урядової мови в громаді (присутність звичайної більшості членів і абсолютна більшість голосів присутніх на громадській раді членів), руські ради громадські повинні використати і беззастережно ще цього тижня поухвалювати всюди зміну урядової мови польської на руську (українську) у своїх громадах. Коли закон Абрагамовича незабаром увійде в життя, то зміну таку можна буде ухвалити тільки в присутності трьох четвертих членів, з яких більшість мусить погодитися із зміною і це на засіданні громадської ради, скликаній спеціально для рішення зміни урядової мови [6:1].

Руські громади відгукнулися на «Відозву» членів руського клубу і за доволі короткий час зголосилися прийняти руську мову як урядову 1235 громад із 3 500 [7: 2].

Ухвалюючи постанови про запровадження руської (української) урядової мови в громаді, громадські ради стояли перед юридичною проблемою: як правильно прийняти та оформити рішення, щоб воно з формальних поглядів стало правосильним і щоб староства не мали жодної підстави для їх скасування. Тому з метою уникнення юридичних колізій у газеті «Діло» були надруковані «Практичні вказівки при ухвалюванню руського урядованя по громадах».

Передусім начальник громади (або його заступник) повинен скликати спеціальне засідання громадської ради, оголосивши кожному членові, який повинен підписатися, що на тому зібранні будуть розглядати питання про зміну урядової польської мови на руську(українську).

Зразок запрошення радного на засідання громадської ради такий:

Запрошене

На підставі § 41 зак. гром. з 12 серпня 1866 р. В.з.кр. ч. 19 запрошуємо Вас отсим на засіданє громадської ради, котре відбуде ся дня ... 1907 о годині...в громадській канцелярії. На древнім порядку сего засіданя є справа ухвалєня громадською радою руської мови урядової в нашій громаді.

В ...дня ...1907

Підпис начальника громади або його заступника.

Коли повідомлена громадська рада зійдеться на засідання і коли буде присутня три четвертих членів (досі вистарчала звичайна більшість), то тоді начальник громади відкриває засідання, а писар громадський пише протокол.

Зразок протоколу:

Протокол засіданя ради громадської в... з дня ...1907 р.

Присутні: начальник громади (або заступник нач. гром.) і радні....

Проводить:нач. гром. (заступник начальника гром.)...

Протокол пише: ...

Начальник громади (заст.. нач. гром. ... розпочинаючи засіданє громадської ради стверджує, що на нинішну нараду розіслано запрошення всім радним, що всі радні зістали повідомлені про дневний порядок нинішнього засіданя і що на засіданє явило ся вимаганє законом число радних. На тій підставі начальник громади (заступник нач. гром.) отирає засіданє і піддає під нараду справу зміни песької мови урядової в місцевій громаді на руську.

По переведеній нараді ухвалєно одногослоно (більшостию голосів... [пр.. сімох] проти голосів ...[пр.. трех] радних) з нинішним днем завести в цілім внутрішнім урядованю ради громадської і уряду громадського в... і в цілій переписці того уряду з всіми державними і автономічними властями виключно руську мову урядову яко мову урядову громади в ... і при поручєно громадському писарєви строго придержувати ся нинішньої ухвали громадської ради. Про нинішну ухвалу має громадський старшина безпроволочно повідомити виділ повітовий і староство в ... і залучити її дослівний відпис. На тім засіданє закінчєно і протокол підписано.

Йдуть підписи в книзі протоколів засідань ради гром. Начальника (заступника гром. нач.) найменш дво радних і того, хто писав протокол і печатка громади.

Щодо повідомлювання староства і повітового відділу про введення руської урядової мови, то повідомлення треба *писати так*:

До ц. к. Староства (Виділу повітового в...

Число ... дня ...1907.

Пересилаючи в залученю відпис протоколу засідання громадської ради в ..., на котрім ухвалено завести в громаді...руську мову урядову, доносить підписана старшина громадська, що в цілім внутрішнім громадським урядованю і в переписці з всіма державними і автономічними властями, буде уживати на основі ухвали ради гром. від тепер виключно руської мови яко мови урядової громади...

Підпис начальника громади, печать громади.

Така ухвала не потребує жодного затвердження і коли її переведено після повищих вказівок, то стає правосильною з днем ували [8:1].

Отже, внесенне мовне подання як проект закону щодо запровадження польської урядової мови на теренах Східної Галичини було схвалене цісарем і отримало статус закону. Таким чином, поляки намагалися витіснити руську (українську) мову з місцевих урядів і запровадити польську. Перспективою дослідження може бути аналіз інших мовних подань депутатів Галицького Сейму, що дасть змогу ґрунтовно описати функціонування руської (української) мови в офіційно-діловому стилі за часів Австро-Угорщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Закон** з дня 9. цвітня 1907 о урядовім язиці автономічних властей За згодою Союму Королівства Галичини і Володимирії з Великим Князівством Краківським Ч.21 [Текст] // Вістник законів і розпоряджень краєвих для Королівства Галичини і Володимирії з Великим Князівством Краківським. — 1907. — С. 39–42. 2. **Промова** п. д-ра Евг. Олесницького, виголошена на вечірнім засіданю галицького сойму д. 13 марта 1907, при дискусії над проектом що-до урядової мови автономічних властей [Текст] / Е. Олесницький // Діло. — 14 березня 1907. — Ч. 48. — С. 1. 3. **Промова** п. о. І. Яворського, виголошена на вечірнім засіданю галицького сойму д. 13 марта 1907, при дискусії над проектом що-до урядової мови автономічних властей [Текст] / І. Яворський // Діло. — 15 березня 1907. — Ч. 49. — С. 1. 4. **Відозва** [Текст] // Діло. — 8 березня 1907. — Ч. 43. — С. 1. 5. **Закон** Абрагамовича // Діло. — 11 квітня 1907. — Ч. 72. — С. 1. 6. **Закон** Абрагамовича [Текст] // Діло. — 11 квітня 1907. — Ч. 72. — С. 1. 7. **Закон** Абрагамовича в дії [Текст] // Діло. — 18 квітня 1907. — Ч. 78. — С. 2. 8. **Практичні** вказівки при ухваленю руського урядованя по громадах [Текст] // Діло. — 12 квітня 1907. — Ч. 73. — С. 1.

Сокил Богдан Миколайович — кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського прикладного мовознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна, 79000, Львів, вул. Університетська 1.

Тел. +38 067-72-82-519

E-mail Sokil.bogdan@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-2839-5273>

Sokil Bohdan Mykolajovych — Ph.D in Philology, Associate Professor, Department of Ukrainian Applied Linguistics, Ivan Franko Lviv National University, Ukraine, 79000, Lviv, Universytetska Str., 1.